

КУЛТУРА ПОЛИСА
УДК 321.01(140.8):316.776
НКПО

РАДОМИР ЖИВОТИЋ

КРИТИКА ГЕОПОЛИТИКЕ, ГЛОБАЛИЗМА И МЕДИЈА

Љубиша Деспотовић, Зоран Јевтовић

ГЕОПОЛИТИКА И МЕДИЈИ

Култура полиса, Графомаркетинг,
Нови Сад, 2010

Геополитика је псеудонаучна теорија зачета у другој половини 19. века захваљујући развоју антропогеографије. Антропологија је наука о човеку уопште, а антропогеографија се бави изучавањем значења и утицаја природе на човекове телесне и духовне особине. На формирање физичких и духовних особина народа, наводно, утичу: порекло (**раса**), старост, миграције, геолошки састав области, морфологија тла, хидрографија, клима, биљни и животињски свет – јер се на основу њих стварају нарави, обичаји, идеологија, ношња, градитељство, култура и сл. Антропогеографијом се у Србији први почео бавити Јован Цвијић, а следиле су га његови „ученици” Љ. Јовановић, Љ. Ковачевић и други. Као плод тих изучавања настале су наше „хронике села”. Хитлеровска Немачка је у току Другог светског рата пригрлила ову теорију и њоме оправдавала своје империјалистичке циљеве „продора на Исток” као „дуговековну тежњу”, а тиме и преуређења политичких, економских, социјалних и културних вредно-

сти. Данас је геополитика постала „стратегија великих сила” за покоривање народа, експлоатацију њихових природних богатстава и наметање политичких уређења у име западне извозне „демократије”. Од политичког и економског најопаснији је ипак духовни империјализам којим се бришу нације и њихова култура. Расна предодређеност ко ће владати светом (само они најбогатији, најјачи, најспособнији... Дарвиново учење) по тој теорији је богомдана. Геополитика је данас за велике силе просто уџбеник како освајати свет, како се домоћи туђих територија и искоришћавати њихова природна богатства и то све под изговором ширења „демократије” и спасавања света од пропасти. Геополитика, међутим, може бити и „спасоносно упутство” малим државама како да одбране независност и слободу.

Геополитика и Глобализам су у блиској сродности, најактуелнија тема данашњице, а њихови синоними су : **Нови светски поредак, Тоталитаризам, Мондијализам, Политички и економски империјализам, Електронски империјализам, Духовни империјализам** (Глобализам се као термин употребљава још од 1961. године).

Медији (штампа, радио, телевизија, филм, интернет...), њихов развој и значај, одувек су били у служби политике, нарочито великих сила. Научни есеји о геополитици и медијима управо показују да су медији, иако настали из хуманих побуда, данас постали најсуптилније и најефикасније средство манипулације масама, јер су у стању да на најперфиднији начин лаж претварају у истину, а истину у лаж и формирају жељено јавно мњење.

Ова књига двојице врхунских познавалаца геополитике и медија је права библија данашњице. У њој се критички излажу једноставним језиком и стилем, концизно, конкретно **„геополитичке концепције и њихове историјске изведбе на терену, као и медијска димензија, њихова дистрибуција, покривање и медијско позиционирање, а све то у контексту актуелних процеса обнове религиозности, професионалне доминације, идентитетских промена синтетичких нација, отимачине језика, политичког плурализма, настанка нових држава и нових политичких теорија како владати светом”**. Ова књига по начину презентације ове тематике је јединствена, али не и једина. Овим

темама су се бавили научници светског гласа: Фукујама Френсис (Крај историје и последњи човек), Семјуел Хантингтон (Сукоб цивилизација, Војник и држава), Нај Цозеф (Парадокс америчке моћи), Ф. Хемонд и Е. Херман (Деградирана моћ, медији и косовска криза), Стеф Јансен (Антинационализам), Ерик Хобсбаум (Нације и национализам), Н. Чомски (Нови милитаристички хуманизам), Ле Бон Г. (Психологија гомиле), Ј. Хабермас (Политичка комуникација у медијском друштву), Ж. Бодријар (Симулакрум и симулација)..., а од домаћих аутора треба поменути: М. Ристовић, З. Петровић Пироћанац, В. Јеротић, П. Милосављевић, Н. Жутић, С. Шувар, С. Аврамов, М. Брдар, А. Грубачић, М. Печујлић, Н. Пашић, М. Кнежевић итд. Предност ових разматрања је добра информисаност, обиље чињеница и смисао за синтезу – што и аргументацији даје несумњив значај.

Иако је реч о два аутора (социолог - познавалац геополитике и политиколог – теоретичар медија и новинарства) - ова књига је комплементарна. Деспотовић, на пример, критички разматра геополитику, простор и глобализацију, а Јевтовић анализира геополитику и медиократију, културу у глобалном медијском архипелагу; Деспотовић говори о геополитици Ватикана и језика, а Јевтовић конкретно расправља о великом повратку религија, о односу култура и религије; Деспотовић се бави односом геополитике, идентитета и митова, а Јевтовић ове теме надопуњује расправом о „Миту о Великој Србији”, о „крађи српског језика”, а проширује ове теме и на „политички спектакл”, масмедијски преображај тероризма и насилно формирање жељеног јавног мњења итд. И у језичко-стилском смислу (коришћењу научних термина) – оба дела књиге делују складно, као да их је писао један аутор. И најрадозналији читалац биће задивљен обиљем чињеница и научно-критичким извођењем закључака. А то и јесте оно што даје научну тежину овој књизи, а не пикантни фелџонистички коментар какав се среће у дневној штампи.

1.

У првом есеју „Геополитика и простор” **Деспотовић** пружа преглед геополитичких доктрина у којима је савремени свет полигон за „сукоб цивилизација” (С. Хантингтон) или је тај свет „глобално јединствени поредак уређен под доминацијом западне либералне политичке владе” (Ф. Фукујама). Аутор се залаже да свет „остане у разликама”, јер само тако може да живи у миру. Велике силе хтеле би да остваре парцијалне интересе мењајући га „маскирајући своје зле намере причама о „демократији, људским правима и слободном тржишту”. Свет у разликама је богатији и срећнији јер живи у миру, а велике силе нуде у име „тобожње среће” прљаве ратове и сукобе, тј. остварење најцрњег материјалног и духовног империјализма.

У другом есеју „Глобализација и геополитика” аутор сучељава ситне разлике и крупне истоветности значења ова два појма који се свде на преобликовање света по жељи и идеологији једине империјалне силе (Нови светски поредак). У ту сврху велики остатку света нуде „модернизацијски програм” који у суштини значи укидање нација, суверенитета и сопствене културе и довођење на власт „лоповских структура”.

У трећем есеју аутор се бави геополитиком идентитета, а посебно формирањем српског националног идентитета у политичком, религијском, историјском, културном и етничком смислу. Занимљива је и болна истина о Србима православцима и Србима католицима, као и идеја о стварању синтетичке нације. Ова тематика се протеже и на следећи есеј „Геополитика језика” којим се, по ко зна који пут у нашој научној јавности, објашњава „крађа српског језика” од стране Хрвата.

У петом есеју „Геополитика Ватикана” аутор излаже познате историјске чињенице о разбијању Југославије и остваривању својих геополитичких планова, тј. да се религијски освоји простор западног Балкана и продре до средње Европе. Ова тема се преноси у седми есеј „Геополитика и митови”, који је и најдинамичнији и говори о најтрагичнијој судбини Србије, о демонизацији Срба, о

србофобији, антисрбизму, о Косову и Метохији и о нечувеним масмедјским лажима у савременом свету. Зашто се Југославија распала – аутор систематски и хронолошки наводи изјаве „великих”: „Треба уништити последње оазе комунизма у Европи” (Хелмут Кол); „Морамо натерати Србију да клекне на колена...” (Клаус Кинкел); „Србија је срце европског мрака, регион бомбардованих цамија, убијених мушкараца и деце, силованих девојака...” (Бил Клинтон); „Срби ће клечати на коленима и молити за милост...” (Мадлен Олбрајт); „Србију претворити у прах и пепео...” (Весли Кларк); „...на Косову се више не могу видети мушкарци од 30 до 60 година” (Хавијер Солана); „...српски концентрациони логори на фудбалском стадиону у Приштини” (Рудолф Шарпинг); „...бомбардовање више није само војни сукоб већ борба између добра и зла, између цивилизације и варварства” (Тони Блер); „Срби су народ без закона и без вере. То је народ разбојника и терориста” (Ричард Холбрук); „Срби су свиње...” (Дејвид Оби); „Срби су неморална раса...” (Ворен Кристофер); „Срби су убице беба...” (Џозеф Бајден)... Када је 11. септембра срушен у Њујорку светски трговински центар, јављено је да су то учинили Срби; после терористичког напада 7. јула 2005. године у Лондону, јављено је „да експлозив потиче из Београда” итд. Дакле, бруталност, примитивизам и патологија великих у уништавању Србије.

Србији су велике силе отеле Косово и Метохију, Србију је бомбардовао „Милосрдни анђео”, Срби су сатанизовани народ, Срби немају права да се бране кад су нападнути... тако резонују у својој гордости и охолости моћници стварања „Новог светског поретка”, а заборављају да је **гордост** први и највећи грех по Библији. После обимне аргументације Деспотовић с разлогом изводи једино могући закључак: „Срби морају да бране не само територије, државу, језик, идентитет, биолошки опстанак, већ и елементарни али у исто време и универзални систем вредности који је процесима глобализације насилно погажен, воспостављајући лаж као средство комуникације а насиље и силу у остварењу властитих интереса моћи, као једино легитимно средство међународних односа”.

2.

Аутор **Јевтовић** у првом есеју „Геополитика и медиократија на путу псеудополиса” пружа грозоморну слику „сукоба цивилизација” (120 великих оружаних сукоба само у 20. веку) при чему се све више афирмише снага информација, а 21. век се с правом назива „информационо доба”. Геополитичке намере се остварују информисањем и управљањем комуникацијама. „Борба за животне просторе никако није апстрактна, већ сложена, камуфлирана и пропагандно – реторички маскирана битка љутих политичких ривала који непрекидно одмеравају односе снага”. Глобални утицаји остварују се преко медија, а у јавном дискурсу владају демагогија, пропаганда, празноверје и бруталност. Дистрибуцијом комуникационе моћи остварује се пожељно јавно мњење. Уместо традиционалних националних култура и вредности имамо дигитализовану електронску завесу и „планетарну медијасферу”. Пuteви религија и демократије су укрштени. Инфоглобализам је у функцији објашњавања научно-технолошке и политичко-економске глобализације света. Младе генерације све мање троше времена на класично образовање, а све више на „медијску писменост” (фејсбук, интернет, гугл...) и тако унапред постају припремљена бића за манипулацију. Ова критичка расправа чињенично и методолошки представља готово малу студију о културолошким и идеолошким питањима младих генерација.

У другом есеју „Велики повратак религија” аутор показује како су се изјаловиле наде у „мултикултурну заједницу демократских земаља”, а „флоскула о свету без граница сјајан је реторички трик”. У време глобализама редефинисана је улога религије и „визија будућег друштвеног поретка све више се уобличава под утицајем религије”. Аутор показује како метамедији креирају светско мњење, како се цензуришу комуникацијски садржаји, а демократизација медија је само још једна у низу реторичких замки. Критички су такође коментарисане чињенице о односу цркава, цамија и других светилишта према универзитетима, производним и културним организацијама. Сукоб хришћанства и ислама је

очигледан и објашњава се зашто је за хришћанство „ислам у суштини насилнички”. На крају ове песимистичке анализе аутор закључује да уместо сукоба цивилизација треба градити њихов савез, „јер је то једино решење које може донети планетарни мир”. Ова тема се проширује и у наредном есеју „Култура и религије у глобалном псеудополису” и показује колико је у свету сукоба између хришћанства и ислама, између католика, муслимана и православца на Балкану, објашњава се суштина цихада и доказује како се у прошлости, а и данас, нетолерантност религијских заједница увек завршавала ратовима. И у овом есеју се недвосмислено доказује да ко има моћ над информацијом – има монопол над истином.

За наше читаоце од посебне је важности расправа о српском културном идентитету, како електронски медији комуникационим средствима разграђују државни простор, али и културу, како се формира акултурација, шта је популистичка култура, а како настаје, по идеји космополитизма, преобликовање културних простора. Глобални моћници стално настоје да наметну свој начин живота и размишљања, али и свој језик и своју културу, а у томе им обилно помажу медији који нуде „лажну славу „и наговарају да је „боље живети као цар – један дан, него као обичан човек – сто година!”. На крају се аутор залаже за компромис и очување српског културног идентитета.

Иако је о „Миту о великој Србији” до сада много писано и расправљано, Јевтовић ову тему посматра из пособног угла: у контексту политике, религије, пропаганде и национализма.

„Политички спектакл и јавно мњење” је изузетан есеј. Примењен је строг аналитички поступак. Основна тврдња је да светску демократију обликују медији, да се иза паравана о неограниченим слободама, правима и благостању - крију енергетске и еколошке кризе, сиромаштво, глад, криминал, планетарна рецесија, крађа идентитета, верски фундаментализам... На формирање таквих лажних уверења нарочито утиче политички спектакл (што већи спектакл – то већи значај!). Глобална моћ се огледа у способности медија да драматизују планиране политичке спектакле и тако стварају „свест глобалне заједнице”. Јевтовић управо доказује бројним примерима како политичко насиље уз помоћ медија

постаје „оправдано”, како се средствима комуникације утиче на промену духа нације, на емоције, културу, традицију и историју. Хитлерова техника у „завођењу маса” је много савршенија у доба глобализма, манипулативне технике и трикови су софистициранији у стварању привида. Институционална лаж је дозвољена само великима. Све ове тврдње поткрепљене су примерима манипулације при отимању Косова и Метохије од Србије. Ова тема је последњим есејем („Масмедијски преображај тероризма и религије у глобалном поретку”) намерно допуњена да би се и у другим сферама доказала и показала „велика превара Запада”. Шта је радила ЦИА у помагању Ал каиде, који су видови црног тероризма, откуд спрега теоризма и медија, шта су „црне удовице”, шта су радили Роберт Гелбард и Ричард Холбрук на Косову и Метохији и како је информација постала пета димензија рата – одговори су у овој књизи толико уверљиви да сваки ко има имало части морао би да поцрвени пред поштенем светом. Иако коментарише овако песимистичке чињенице, Јевтовић ипак на глобализам гледа оптимистички: глобализам се може схватити и као сарадња између великих и малих у свим видовима (политика, економија, безбедност, заштита људских права и слобода...), интеграција света, космополитска култура, уважавање знања и генијалности, етичност, одговорност...

Ипак, иако нигде није експлицитно речено – поштеног читаоца стално мучи једна мисао: није ли трагедија Србије и отимање Косова и Метохије план Америке и Запада и очигледан реваншизам Немачке за поразе у Првом и Другом светском рату?

Ова књига „ГЕОПОЛИТИКА И МЕДИЈИ” је актуелна, поуздано информативна, критички интонирана, посвећена трагању за објективном истином – а то значи и корисна у научном и практичном смислу.